491
Е-59

СОКРАЩЕННЫЙ

БУКВАРЬ ДЛЯ ЧУВАШЪ

съ присоединеніемъ

РУССКОЙ АЗБУКИ.

Ч̆ӐВАШ ҪЫРУНЕ ВӖРЕНМЕЛЛИ КӖНЕКЕ.

Чувашский Центральны...
№ 2376

ИЗДАНІЕ ВОСЕМНАДЦАТОЕ.

Симбирскъ.
Типографія Ѳ. И. Сысоева, Панская ул., свой домъ.
1908.

чкм 682
отд II
№ 25

Буквы чувашскаго алфавита.

Аа, Уу, Ыы, Ӑӑ, Ее, Ӳӳ, Ии, Йй, Ӗӗ, Вв, Лл, љ, Мм, Нн, њ, Рр, Кк, Хх, Шш, Сс, Çç, Тт, т̆, Ђђ, Пп.

Буквы въ порядкѣ прохожденія.

а, н, у, ш, р, ы, в, л, м, с, х, п, т, т̆, к, ӑ, и, е, ç, ӗ, ӳ, ђ, љ, њ, й.

а, н. ан, ана, на.

у, ун, уна, ну, ану.

ш, аш, уш, ша, шу, шана, ан аш, ан шу.

р, ар, ара, ур, уру, ура.

Ы, ы. Ыш. Ын. Ыр. Ыра. Шыра. Ыран. Ыраш. Ан шыра. Ыраш шыра.

В, в. Ав. Ув. Ыв. Вы. Ву. Ва. Вара Вар. Авар. Аван. Выр. Шыв.

Аван шыв. Ыраш выр. Шыв шыра.

Л, л. Ал. Ул. Ла. Лу. Лы. Ала. Ула. ула. Лаша. Шала. Лар.

Аван лар. Ула лаша. Аван вула. Шала лар.

М, м. Ам. Ум. Ым. Ма. Му. Ама.

Аман. Мана. Манам. Унам. Урам. Ларам. Шырам.

Ан ман. Ан аман. Аван мар. Мана шыра. Мана ан ман.

С, с. Ас. Ус. Сы. Са. Су. Сума. Сула. Сала. Сана. Сава. Савас. Авас. Анас. Манас. Сунас. Сурас. Сырас. Сарас. Сарар. Сарам. Салам.

Ан ас. Ыраш сар. Ура сырар. Сана салам. Сунас усал. Сана савас. Усал ан сун. Сана манас мар. Шыва ан сур.

Х, х Ах. Ух. Ха. Ху. Хула. Хура. Хуха. Суха.

Хул. Хуш. Хум. Хур. Хурал. Хурас. Хырас. Харам. Хуран. Хусан. Сухан. Сухал. Сахал. Сахар. Ухар. Ўхас. Ахах.

Хура сухал. Хуха шыра. Ахах сахал Хусан аван хула. Ман урана сыр.

П, п Ап. Уп. Па. Пу. Пура. Пуса. Пуху. Паха. Шапа. Упа.

Пар. Пыр. Пур. Пух. Пус. Пуп. Хуп. Хупах. Хупас. Хыпас. Сыпас. Сапас. Парас. Парар. Пасар. Палан. Паман.

Шыв сап. Пура пура. Шыв сып. Ыран пасар. Палан пухар. Пасара пыр. Лашана ан хуп. Мана хуп пар. Ыран пуса сарар.

Т, т. Ыт. Ут. Ат. Ту. Та. Тата. Та-

са. Туса. Тута. Тура. Тупа. Туна. Тула. Тул. Тух. Тус. Туп. Тап. Тат. Ват. Вут. Сут. Сат.

Тупан. Тусан. Тухар. Тутар. Татас. Тытас. Атас. Ватас. Утас. Сутас. Сутар. Утар. Атар. Аташ. Апат.

Апат пар. Тус пулар. Аван апат. Ват тутар. Тула тухар. Пуху пухар. Мана апат пар. Тупа ан ту. Мана вут пар. Ман пата пыр.

т̆, Ат̆. т̆а. Ат̆а. Мат̆а. Нат̆а.

Улат̆. Вулат̆. Тулат̆. Тухат̆. Ухат̆. Унат̆. Атат̆. Татат̆. Тарат̆. Сарат̆. Сырат̆. Сурат̆. Пырат̆. Пурат̆. Пухат̆.

Лаша атат̆. Тарас вулат̆. Лаша тапат̆. Иван тарат̆. Нат̆а ларат̆. Апат аван анат̆. Тарас пура пурат̆. Ат̆а, Сахар, хут вулар.

К, к. Ак. Ук. Ку. Ка. Ката. Така. Мука. Ака. Ука. Кала.

Мак. Рак. Хак. Сак. Кат. Кар. Кур. Кул. Кун. Кан.

Калак. Патак. Сутак. Кушак. Курак. Курас. Кулас. Карас. Курар. Кусар.

Хура така. Лаша акара. Хура курак. Кусар мука. Сана курас. Ат̆а, Макар, аната. Тарас, ат̆а карас тытар.

Анна. Алла. Сулла. Турра. Пурра. Пулла. Вутта. Атта. Аппа. Асса. Пусса. Хушша.

Атта тўп. Пусса ан сур. Хушша пыр. Ватта ырра хур. Турра ан ман. Анна, мана апат пар. Асса ан лар. Аппа, мана атта пар. Иван ыраш аллаҭ.

Ă, ă. Ăш. Ăс. Ăн. Ăна. Ăса. Уса. Пусă. Пулă. Тупă. Тулă. Сулă. Хула. Хушă. Пушă. Пăтă. Пăта. Хăта. Хăна. Хăма. Хăла. Тăла. Тăлă. Тăрă. Шăмă. Шăна. Сăна. Сăра. Пăра.

Пăр. Тăр. Тăм. Тăс. Пăс. Пăшал. Пăхар. Пăрар. Тăран. Тăван. Тăвар. Кавар. Кăкар. Тăкар. Тăкăр. Такăр. Тапăр. Калăр. Калăм. Улăм. Арăм. Сарăм.

Хулăн хăма. Пысăк пулă. Шурă пăтă. Хытă тăм. Сарă сăр. Хăла тăла. Тăрă шыв. Сывă пул. Тăлăха пăх. Сатăр ан тăвăр. Аш тутă тытаҭ. Аван пурăн. Ăса Турă параҭ. Лаша хытă утаҭ.

Улма. Кулма. Салма. Сарма. Курма. Вырма. Хырма. Сурма. Сарма. Ларма. Арман.

Вырма тухас. Салма ту. Мана улма пар. Ыраш сарма тух. Упа курма пыр. Мана ларма аван мар.

Лавка. Сӑпка. Сӑпса. Сыпса. Хупса. Тупса. Тӑпса. Тӑкса. Тӑрса. Тухса. Пухса.

Сӑпка тӑвар. Шыв-сыпса тухар. Сӑпса хытӑ сӑхаҫ. Алӑка хупса хур. Хут тупса пар. Кӑк кӑкла та, ана ту. Хӑна ху сыхла.

Калта. Карта. Кашта. Кашма. Касма Катма. Сутма. Хутма.

Вӑрӑм кашта. Хулӑн кашма. Карта тыт. Лаша сутма пыр. Вут хутма тӑр. Вутӑ касма тух.

И, и. Ил. Им. Иш. Ир. Пир. Сир. Хир. Тир. Тип. Кин. Кил. Вир. Вит. Шит. Пит. Пис.

Улӑх ути аван. Пасара тух та, тир ил. Манран ан пис. Иван, аҫа вир вырма. Миххана вит, вӑл шӑннӑ.

Е, е. Ел. Ен. Ер. Ес. Пире. Сире. Виле. Вите. Тете.

Илет. Илем. Илен. Ирен. Ирес. Илес. Сисес. Сирес. Тирес. Хирес. Хирте. Сирте. Серте.

Хирте аван. Есир вир вырнӑ, епир хир курнӑ. Анне тӑвар ирет. Хирте апат тутлӑ. Кириле ыраш сӑвараҫ. Ула лаша витере. Михха улӑм сирет. Тухман ҫын тухсан, таман тухнӑ тет. Ир

таракан тутă пулнă тет.

Ç, ç. Çи. Çу. Хуçа. Çава Çура. Çара. Çуха. Çула. Çуна. Уç. Пуç. Хуç. Куç. Каç. Çан. Çак Çук. Çум Çул. Çăл. Çил. Çыр. Çыран. Çаран. Çуран. Çурак. Çурăм. Çулăм. Çулăр. Çумăр.

Çăмха. Çăрха. Çăрта. Çурта. Çурла. Урçа. Ырçа. Шăрçа. Пăрçа. Ирçе Инçе. Çинçе. Çемçе.

Каç пулнă. Çурта çут. Çыру çыр. Çула кун вăрăм. Çара çуна лашана çăмал. Епир çула çăпата турăмăр. Кăçал ута сахал. Çерем уçрăм, вир акрăм, ана вырма çын тытрăм. Вир пулсан, çерçи тутă. Ман атте алла çулта. Çăм ата саран атаран çăмăл та, çемçе те.

Ĕ, ĕ. Ĕç Ĕм. Ĕн. Ĕне. Ĕнен. Ĕнер. Ĕмĕр. Ĕмĕт. Ĕлĕк. Тĕк. Тĕм. Тĕн. Тĕрĕ. Çерĕ. Кĕрĕ. Кĕлĕ. Пĕкĕ. Тĕвĕ. Селĕ. Çевĕ. Çилĕ. Тилĕ. Кивĕ. Кĕве. Пĕве. Тĕве.

Çĕр. Вĕр. Вĕç. Хĕç. Хĕл Кĕт. Сĕт. Кĕр. Хĕр.

Ĕнен. Ĕнер. Ĕмер. Ĕмет. Ĕлек. Çетек. Çелĕк. Тĕлĕк. Çерĕк. Пĕлĕт.

Епе те, есĕ те çын. Çула çил тухсан, тусан вĕçет. Кăçал хĕл сивĕ. Кĕр-

пе пулсан пăтă пиçет. Ута çулаççĕ, тырра выраççĕ. Ĕçе тĕлне пĕлсе ĕçле. Аçăна аннĕне итле. Пĕлмен ĕçе пĕлме тăрăш. Хелле çĕр вăрăм, кун кĕске. Ĕçрен ан хăра.

Ӳ, ӳ. Ӳт. Ӳс. Пӳ. Пӳр. Пӳре. Сӳре. Тӳре. Тӳпе. Тӳме. Кӳме. Хӳме. Хӳре. Çӳре. Çӳçе. Çӳпĕ. Çӳлĕ. Çелӳ. Кĕтӳ. Кĕрӳ.

Çӳç. Пӳс. Тӳс. Сӳт. Сӳс. Кӳл. Кӳлме. Пӳлме. Пӳкме.

Çынпа тӳрĕ пурăн. Лаша кӳлме тăрсан та Турра асăн. Турă тӳрĕ çынна хăпулăшать. Халĕ тăвас ĕçе ӳлĕме ан хăвар. Нӳхреп çула сивĕ, хĕлле ăшă. Тура ӳркенме хушман. Çырăва вĕренме ан ӳркен. Ӳпренĕн ĕмĕрĕ икĕ ерне. Çынтан тӳпеми илсен, ху та тӳпеми пар.

Ҫ, ҫ. Ҫа. Ҫă. Ҫĕ. Ҫу. Ҫура. Ҫара. Ҫĕре. Ҫĕрĕ. Ҫелĕ. Ҫепĕ. Ҫăхă. Паҫă. Таҫă.

Ҫан. Ҫун. Ҫул. Ҫăм. Ҫĕн. Ҫĕр. Ҫир. Ҫар.

Ҫарак. Ҫакак. Ҫакан. Ҫукун. Ҫуман. Ҫалан. Ҫалах. Ҫăваш. Ҫăрăш. Ҫалăш. Ҫалха. Ҫĕлхе. Ҫĕлпĕр. Ҫентер.

Аҫаш аҫа. Наҫар лаша. Улаҫа кепе. Ула ҫакак. Паҫар ашĕ тутлă. Куҫан вара пăсать. Ӳреҫе çуна çумĕнҫе. Тыра наҫар пулсан, халăха хĕн. Ҫакакăн мĕн пур сăвви те перре анҫах. Пеҫĕкçĕ хуранăн

патти тутлӑ. Ђӑваш ђӑваш хутне кӗрет, тутар тутар хутне кӗрет. Ат̆а, ађа, ç̦ырӑва веренер. Ӳђӗ пур та, ђунӗ ç̦ук. (Ç̦урта). Аппа ђӗнтер ç̦ыхат̆.

љ. Аљ. љa. Выљa. К̆уљa. Уља. Пуља Паља. Шаљç̦а. Ваљђа. Суљђӑ. Хӑљђӑк Пыљђӑк. Укӑљђа. Хупӑљђа.

Ахаљ ан тӑр. Выљас килсен тула тух. Выљӑх та алла пӑхат̆. К̆уља инке хирте ç̦ум ç̦умлат̆. Пирӗн Уља хура куç̦лӑ, ç̦аврака питлӗ. Укӑљђаран тухрӑм, утӑ ç̦ултӑм, ç̦ырла ç̦еç̦ки пуррине пӗлмерӗм. К̆ӗрекенелартӑм, култартӑм, ваттисем пуррине пӗлмерӗм. К̆уç̦а хӑљђӑк кӗрсен ђас тухмаст̆.

њ. Хуњӑм. Хуњакам. Хуњаç̦а. Хуњама. Мӑкӑњ.

Мӑкӑњ ђеђекӗ илемлӗ. Манӑн хуњӑм хытӑ ç̦ын. Хуњамана йурасси ç̦амӑл еç̦ мар вӑл.

Й, й. Уй. Туй. Тай. Май. Пай. Вӑй. Мӑй. Хай. Хӑйра. Майра. Сайра. К̆айра. Суйла.

Йа. Йака. К̆айа. Майа. Туйа. Суйа. Йал. Йар. Йун. Туйан Пуйан. Пайан. Хайар. Хӑйар. Мӑйан.

Йу, йур, йул, йух, йус, йут, йурӑ, йумах, йуман, йулхав, йусман, йулташ. Йумах йуман тӑрринҫе.

Йы, йытӑ, йышӑн, йысна, йыхрав, йывӑҫ, йышлӑ. Йывӑр ан кала.

Йӑ, йала, йӑлӑ, йӑва, йӑт, йӑх, йӑваш, кайӑк, хайӑр, мӑйӑр. Кайӑк тытма кай. Мӑйӑр тӗшӗ тутлӑ.

Йе, йен, йер, йешӗл, йепле, йенҫӗк, тийе, ҫийе. Ҫийе ҫулҫи йешӗл.

Йӳ, йӳн, йӳҫӗ, йӳрек, йӳҫет, йӳнлӗ, йӳле, йӳҫенкӗ. Йӳрекпе ҫӑмхала. Ҫуста йӳҫет. Ҫийе ҫырли йӳҫенкӗ.

Йӗ, йӗс, йӗм, йӗр, йӗрке, йӗпе, йӗрӗх, йӗтем, йӗнерҫӗк, йӗкӗреш, мейӗр. ҫийӗр, тийӗр, Йӗнерҫӗк лаша ҫийӗнҫе. Йӗкӗреш хӑраххи йӗрсе ларат.

Йалан ӑспа ҫӳресен, йалти ватӑ йатламаст. Йулхава йалан уйав. Пуйанӑн кушакӗ те кайӑк тытат теҫҫӗ. Ватта туйа кирлӗ, пӗҫӗкҫӗ аҫана сӑпка кирлӗ. Икӗ кайӑка хӑвалакан пӗрне те тытайман тет. Ӗҫ апат ыйтмаст, вӑл хай тӑрантет. Вӑтанман йумӑҫ пулна тет, ӳртарат. Вӑтанман йумӑҫ пулна тет, ӳркенмен ӑста пулнӑ тет. Пысӑк сӑмах

калиҫҫен, пысăк ҫĕлĕ ҫăкăр тыт. Пĕр кун кайас тесессĕн, ҫиҫĕ кунлăх ҫăкăр ил теҫҫĕ. Вăйăран вăкăр тухаť. Ҫамрăкла вĕренеймесессĕн, ватăлсан вĕренме хĕн вара. Ĕҫрен ан хăра, вăл хăй санран хăратăр. Ҫынтан вăтанмасассăн, Турăран хăрамасассăн, пархатар курайман теҫҫĕ ваттисем.

Урпа утмăл кунта кĕрекене лараť теҫҫĕ. Кăвакал кӳллине кура ҫăмаť. Усал ан ту, хăна та усал пулмĕ. Аптăрана кăвакал кутăн ҫăмна тет. Кирлĕ мар катăк пуртă та ĕмĕрте кирлĕ пулнă тет. Ватă ҫерҫийе хывăхпа ултталаймăн. Килте йытă пăтратма пĕлмен—йалта йашка пĕҫерне тет. Вĕлле хурҫĕ пĕҫҫен нумайах пыл тăваймĕ. +Хытă ҫынтан хĕл варринҫе те пăр катăкĕ ыйтса илеймĕн. Ҫирлекен пур те вилмест. Ĕҫлекене Турă тăрантараť. Саншăн кашкăр та тутă пултăр-ҫĕ, сурăх та тĕрĕс тăтăр-ҫĕ, теҫҫĕ хытă ҫынна. Тухман ҫын тухсан, тăман тухнă тет. Ҫийесси ҫăмăл та, ĕҫлесси йывăр. Ир таракан тутă пулнă тет. Тыткала пĕлмен ал-уранăн ҫĕрни вĕҫне шăрпăк кĕнĕ тет. Ута пăхакан—

çуран йулман, ватта пăхакан—выçă çӳремен теççĕ. Çапа пĕлменĕн пуши хăйне çавăрăнса тивнĕ тет. Туман тыханăн пилĕкне ан хуç теççĕ. Аш пулсан хуплу тăваттăм, çăнăх çук, тесе каларĕ тет ĕлĕк пĕри. Пĕрре ултаlăн, иккĕ те ултаlăн, виççĕмĕшĕнҫе макăрăн та вара теççĕ. Йалта çерçи выçă вилмест теççĕ. Выççан çăкăр та тутлă, тăрансан пылта йӳçĕ. Çу иртсен çырлана çӳремеççĕ. Çăкăр хырăма шырамасть. Çын аллинҫи кукăҫ пысăккан курăннă тет. Пырна пула пуçна çийĕн теççĕ. Нумайа хапсăнакан нимĕнсĕрех йулнă тет. Ахаҫ тăриҫҫен кĕрĕк аркине те пулин йăвала теççĕ. Çын çурăмĕ çинҫи çĕклем çăмăл пек. Пĕҫҫен автан ашĕ çиме анҫах аван теççĕ. Йытă мăнтăр та, çиме йурамасть.

Хĕр-арăм. Аҫа-пăҫа. Кил-йыш. Хурăнташ-ăру. Кӳршĕ-аршă. Йал-йыш. Тарçă-тĕрçĕ. Вăрă-хурах. Выҫăх-ҫĕрлĕх. Кайăк-кĕшĕк. Хурт-хăмăр. Шăна-пăван. Ҫăх-ҫĕп. Хур-кăвакал. Йыт-каҫка. Тĕкçӳç. Тырă-пулă. Ана-çаран. Утă-улăм. Шыв-шур. Сӳс-кантăр. Аш-пăш. Йурвар. Йашка-çăкăр. Çăкăр-тăвар. Çăкăр

тăвар парсан, хура вырăс та хурăнташ. Пир-авăр тăвасси хĕр-арăм ĕçĕ. Тăйлăк-тайлăк кусакан урапа шанђăксăр. Алă-ура пур çинђе ахаљ ларни çылăх.

Кĕрсе кай! Пырса лар! Иртнĕ-çÿренĕ ђух кĕрсе тух! Ах Турă, савăнтăм! Вăшт! анђах турĕ: курса та йулаймарăм! Пулас çын çамрăкранах паллă: ав Иљуш йепле! халех ватă çын пек йĕркелĕ каласаĭ! Куљља, çÿçне ђипер пуçтарса çыхсам, ађам! ав, аппу йепле тирпейлĕ çÿрет! Ăста çын ăстах: ĕçе тытнă, тунă пăрахнă!

Кам есĕ? Есĕ ђăваш-и, тутар-и? Ват çын-и, çамрăк çын-и? Мĕн йатлă? Санăн асуаннÿ пур-и? Есир миçен пĕр тăван? Санран аслă ывăлсем, йе хĕрсем пур-и? Санран кĕçĕннисем миçе? Есĕ тăванусене ху вĕреннине каласа кăтартăн-и? Вĕсем-сăх-сăхма пĕлеççĕ-и? Есĕ килте мĕн тăватăн? Çăпата тума пĕлетĕн-и? Çăпатана миçе пушăтран тăваççĕ? Çăпата тума йыăр-и, хут вĕренме-и? Санăн пĕлмен ĕçе вĕренессÿ килет-и? Сирĕн миçе лаша? Ĕне тата пĕрре-и, иккĕ-и?

Пĕр йенни хир, тепĕр йенни вăрман,— мĕн вăл? Хăш йывăç çирĕпрех: çăка-и, йуман-и? Сыснана ашĕшĕн. усраççĕ, лашана мĕншĕн усраççĕ? ĕнене? сурăха?

Епир аҫасемпе лашалла выҫарăмăр. Иван çынни пулҫе, епĕ лаши пултăм. Мана Иван пушăпа çапрĕ те, манăн ыратрĕ: кăштах макăрса йамарăм.

Епĕ пĕҫĕкçĕ ҫух, çула пулсан, хăва çуҫçисене пухса кивĕ çăпата çине тултараттăм та: пулă сутăт, пулă! тесе тек туртса çӳреттĕм.

Епĕ пĕҫĕкçĕ ҫухне пĕрре .анне пуçланă ҫăлхана сыхма тытăнтăм. Çыха пĕлмесĕр çиппине пĕтĕмпе çыхлантарса пĕтертĕм. Анне курҫĕ те: аҫам, малтан сыхма вĕрен халĕ, унтан вара тин çыхтарăп, терĕ.

Пирĕн йупах тыха хĕлле пит наҫар-ҫĕ; çуркунне Атăл йалăмне кайса йатăмăр та, йăптăхне тăкнă, çапçута, йап-йака, çелен пек пулса килҫĕ.

Пирĕн асатте пĕрре тутара: çиме лар, тесе каларăм тет. Тутар пĕр ҫĕнмесĕр сĕтел хушшине кĕрсе ларҫĕ тет те, мĕн пур йашкана хăйех çисе йаҫĕ тет.

Епĕ пĕҫĕкçĕ ҫухне сĕтел хушшине ларсан, йаланах урана сулласа лараттăм. Анне мана: йӳнлĕ пул, ҫипер лар, уруна ан сулла, амăшĕ вилет тет апла! тет-ҫĕ.

Наçтук улма çинĕ. Маруç вăл çиннине пăхса тăнă. Маруçăн улма çийесси килнипе çăварĕнҫен шыв килнĕ.

Пĕр арăм çулпа утса пынă. Унăн инçе каймалла пулнă. Кайсан кайсан, вăл ывăннă. Вара вăл выртнă

та ҫывӑрнӑ. Ҫывӑрсан ӑна вӑй кӗнӗ те, вӑл хӑй кайас тенӗ ҫӗре ҭасах ҫитнӗ.

Пӗрре епӗ ҫулпа пыраттӑм. Сасартӑк мана хирӗҫ вӑрмантан икӗ кашкӑр сикрӗҫ тухрӗҫ. Епӗ тем пек хӑраса ӳкрӗм.

Ҫывӑхра пӗр йывӑҫ ларат-ҭӗ. Епӗ пӗр самантра ҫавӑнта ҭупса ҫитрӗм те, йывӑҫ ҫине хӑпарса кайрӑм. Кашкӑрсем иртсе кайсассӑн, епӗ антӑм та, малалла утрӑм.

Епир пӗрре ҭикӗри ана ҫинҭе тулӑ выратпӑр. Епӗ кӗлте ҫыхрӑм та, ӑна тӗм ҫине леҫсе хутӑм; ҫав вӑхӑтра ҫурлана таҫта ҫухатрӑм. Пӑхкалатӑп, пӑхкалатӑп--ҫук. Ҫурлана пиҭҭе тупнӑ та, каламасӑр тарат. Атте унпӑн ҫиленҭӗ те, йатла пуҫларӗ: ӗҫ патӗнҭе выҗамаҫҫӗ, апла ӗҫ йулаҭ! терӗ. Мана тата: кӗлте ҫыхнӑ ҭухне ҫурлана хул-пуҫҫи ҫине хураҫҫӗ, терӗ.

Асламӑшӗпе пӗҭӗк хӗрӗ пурӑннӑ. Хӗрӗ йалан ҫывӑрнӑ. Асламӑшӗ пӗр май ӗҫленӗ: вӑл ҫӑкӑр пӗҫернӗ, урай шӑлнӑ, ҫӗленӗ, авӑрланӑ, пир тӗртнӗ. Пурӑна киле хӗрӗ пысӑкланнӑ, асламӑшӗ ватӑлнӑ. Асламӑшӗ ҫӳрейми, ӗҫлейми пулнӑ. Хӗрӗ пур ӗҫе те хӑй туса тӑнӑ: вӑл пӗҫернӗ, ҫунӑ, ҫӗленӗ, тӗртнӗ.

Аҭасем улӑха выҗама кайнӑ. Улӑхра вӗсем турпас татӑкӗсем тупнӑ. Ҫав турпас татӑкӗсене купаласа вӗсем пӳрт тунӑ. Малтан айаккисене купаланӑ, унтан тӑррине тунӑ. Пӳрҭин тӑрупи те, алӑкӗ те пулнӑ. Пӳрҭӗ аслӑ пулнӑ, анҭах алӑкӗ пӗҭӗкҫӗрех пулнӑ. Пуканисем нийепле те алӑкӗнҭен кӗреймен. Вара аҭасем пӳрҭӗ тӑррине илнӗ те, пуканисене пӳрте ҫӳлтен кӳртсе лартнӑ.

Пӗр арӑм витрепе шыв ӑсса пырат тет. Витри шӑтӑк пулнӑ тет. Шывӗ пӗр май йухса пырат тет.

Шывӗ йухса сахалланнипе кунӑн витри ҫӑмалланҫӗ тет. Арӑмӗ: витре ҫӑмалланҫӗ-ха, тесе савӑнса пырат тет. Килне пырсан пӑхат тет: витринҫе шывӗ пӗр тумлам та йулман тет.

Наҫтук килне ҫыру вӗренсе тавӑраннӑ. Киленҫе амӑшӗ анҫах пулнӑ. Наҫтук сӗтел хушшине ларнӑ та, кӗнеке илсе. амӑшне пӗр халлап вуласа кӑтартнӑ. Амӑшӗ савӑнса итлесе ларнӑ.

Тап-таса картапи варринҫе пӗр купа хӑйӑр пулнӑ. Аҫасем карташне тухнӑ та. хӑйӑрпа выҫама тытӑннӑ. Вӗсем хӑйӑра илсе пӗҫӗкҫеҫҫӗ купасем туса ҫӳренӗ. Камӑн купи ҫулӗрех тесе тавлашнӑ вӗсем.

Хурсем шыва аннӑ. Вӗсем шыва кӗрсен, шыв вӗсен патӗнҫен унӑкӑ пула, пула хумханса кайнӑ. Кӑшт тӑрсан шыв каллех йап-йака пулса тӑнӑ. Шывӗ тӑп-тӑрӑ пулнӑ. Хурсен урисем курӑнса пынӑ.

Пӗрре ирхине Катуҫпа Маруҫ вӑрмана кӑмпана кайнӑ. Маруҫ пӗҫӗкҫӗ пулнӑ. Вӗсенӗн вӑрмана пӗр пӗҫӗкҫӗ ҫырма урлӑ каҫса каймалла пулнӑ. Катуҫ ҫалхине хывнӑ та, Маруҫа ҫурӑм хыҫне ҫакса шыв урла каҫара пуҫланӑ. — Маруҫ, авантарах лар, мана майран ан пу! Аллусене ил, мана сывлама йывӑр, тенӗ Катуҫӗ. Ҫапла Катуҫ Маруҫа шыв урлӑ йӑтса каҫарнӑ вара.

Шӑшисем хирте пӗр пӗве патӗнҫе пурӑннӑ. Ҫуркунне пулнӑ та, шывсем хытӑ йуха пуҫланӑ. Вара шӑшисем пӗр ту ҫине кайнӑ. Ту ҫинҫе пӗр тилӗ пурӑннӑ. Шӑшисене курсан, тилӗ тем пек савӑннӑ. Вал вӗсене пурне те ҫисе йанӑ. Хӑй вара мӑнтӑрланса кайнӑ.

Хӗлле пулнӑ. Ҫанталак ашӑ тӑнӑ. Вал ҫуя йур нумай пулнӑ. Аҫасем пӗве ҫине кайнӑ та, йуртан ҫын тава пуҫланӑ. Хӑйсен аллисем шӑннӑ Вӗсем ҫапах та ҫыннине туса пӗтернӗ. Ҫынни пит аван пулнӑ. Ун

...ский Центральный Музей № 682

ҫăварне ђĕлĕм хыптарнă. Куҫĕсене кăмрăкран тунă. Ађасем йур кĕлетке ҫине пăхса савăнса тăнă.

Ађасем курăк ăшĕнђен ђĕрĕп тупнă. Ваҫҫук ăна килне йатса кайасшăн пулнă. Анђах йатма нимĕнле май пулман: ђĕрĕпĕн йĕпписем ђикнĕ. Вара ађасем ђĕрĕпе ҫĕлĕк ăшне хурса илсе кайасшăн пулнă. Анђах ҫĕлĕкĕ пĕђĕкҫĕ пулнă. Ҫапла вара ђĕрĕпе нийепле те илсе кайайман.

Хураҫка йатлă йыттăн ҫурисем пулнă. Вĕсем карташĕнђе утă ҫинђе выртнă. Пĕрре Хураҫка таҫта тухса кайнă. Ађасем пынă та, пĕр ҫурине пӳрте илсе кĕнĕ. Хураҫка таврăнсан йăнăшса вĕре пуҫланă. Ађасем йытă ҫурине илнĕ те, амĕшне панă. Амашĕ ăна ҫаварĕпе хыпса карташне илсе тухнă.

Пĕр ҫын пит ватăлса ҫитнĕ. Пĕрре вăл кăмака ҫине улăхасшăн пулнă, анђах нийепле те улăхайман. Вăл вăхăтра пӳртре ађийĕн ађи ларнă. Вăл аслашшĕнђен кула пуҫланă. Аслашшĕ каланă: ађам, есĕ вăтанма пĕл. Аслаҫу кăмака ҫине улăхайманни кулăшла мар, есĕ ухмаххи кулăшла, тенĕ.

Пĕрре Михаља вăрмана кайнă. Вăрманта вăл йуман айĕнђе кăмпа курнă. Кăмпи ватă пулнă, ăна никам та татман. Михаља ăна-кăна пăхмасăр кăмпине татнă та, килне илсе кайнă. Килне пырсан: акă епĕ йепле аван кăмпа татрăм, тенĕ. Кăмпи унăн ҫĕрĕк пулнă, ăна никам та ҫийекен пулман.

Ађасем вăрмана кайнă. Вăрманта вĕсем аташса нумай ҫӳренĕ. Киле илсе кайакан ҫула нийепле те тупайман. Ҫӳресен ҫӳресен, ђан сасси илтĕннĕ май кайна та, килне тупнă.

Сашук пит хăравҫă пулнă. Пĕрре аслати авăтса ҫумăр ҫунă. Сашук хăранипе шкапа кĕрсе ларнă. Шкапра тĕттĕм пулнă, сывлама та йывăр пулнă, аслати сасси илтĕнмен. Ҫавăнпа вăл ҫумăр ҫуса иртсе

кайсан та шкапра темӗнҫҫен ларнӑ. Ҫав кирлӗ сана Сашук! Улӗмрен аслатирен ан хӑра.

Пирӗн вӑкӑр пур-ҫҫӗ. Вӑл пит усал-ҫҫӗ. Ун патӗнҫҫен иртсе кайма пур те хӑраҭ-ҫҫӗҫ. Пӗрре ҫапла асатте ӑна кӗтӗве хӑваласа кайаҭ. Вӑл асаттене хирӗҫ тӑҫҫӗ те, сӗксе йӑвантарса йаҫҫӗ, хӑй айне тӗркелесе ҫҫикрӗ. Ҫынсем пыҫҫӗҫ те, асаттене киле илсе килҫҫӗҫ. Ҫавӑнтан кайран асатте нумай пурӑнаймарӗ вара—вилҫҫӗ. Асатте вилсен, вӑкӑра аслӑк айне илсе кайрӗҫ те, пусса пӑрахрӗҫ.

Пӗр арӑмӑн пит турӑх ҫийесси килнӗ тет. Ӗни хӗсӗр тет кунӑн, сӗт памасҭ тет. Кӑшт та пулин ҫапах сӗт памӗ-ши тесе, кайаҭ тет ку картана. Ӗни выртнӑ тет. Хӑпӑл-хапӑл илет тет курка та, ҫҫупаҭ тет кӳршӗ арӑмӗ патне. Акка! ӗне пӑрулама выртнӑ, кӗвелӗк парса йар-ха мана, тесе ыйтаҭ тет. —Ара, те пӑрулама выртнӑ халӗ вӑл, те ахаҫ выртнӑ? тесе каларӗ тет лешӗ.—Ӑна-кӑна пӗлмерӗм те хаҫ епӗ, тесе тухса кайрӗ тет хай арӑм.—Туман ҭыханӑн пилӗкне ан хуҫ, теҫҫӗ ҫав.

Амӑшӗпе хӗрӗ ҫывӑрма выртнӑ тет. Амӑшӗ кунӗпе пӗр канмасӑр ӗҫленӗ тет. Хӗрин ҫывӑрасси килмест тет, тек йурласа выртаҭ тет. Амӑшӗ: хӗрӗм, ан йурла, манӑн ҫывӑрас килет, тесе калаҭ тет. Хӗрӗ амӑшне итлемест тет. Тата хытӑрах йурла пуҫларӗ тет. Вара амӑшӗ хӗрне палтӑра хупса хуҫҫӗ тет.—Сана кунта йурлама аван пулӗ, терӗ тет амӑшӗ.

Пӗр ватӑ ҫын шыв хӗрринҫҫе пурӑннӑ. Унӑн икӗ аҫҫи пулнӑ: пӗри Петӗр йатлӑ, тепӗри Кӗркури йатлӑ пулнӑ. Кӗркурийӗ ҫиҫҫӗре пулнӑ, Петӗрӗ тӑваттӑра пулнӑ. Пӗрре ирех Кӗркурипе Петӗр ҫырмана аннӑ та, кимӗ ҫинк ларса кайнӑ. Петӗр кӗреҫисемпе ишсе пынӑ, Кӗркури кимӗ хӳрине тытнӑ. Весем пулӑ шакӗ шыранӑ. Аҫҫасем аслашшӗ шакне ӑҫта

хунине пёлмен. Вёсем шыв тăрăх инçе ишсе кайнă. Кайсан, кайсан шакне тупнă. Шакёнђи пуллисене илне те, килне илсе тавăрăннă; тавăрăнсан пуллисене аслашшёне панă.

Пёрре Катуç килне тавăрăннă. Килёнђе никам та пулман; амăшё таçта кайнă пулнă. Кёнђели сак çинђе тăнă. Катуç ларнă та, авăрла пуçланă. Вăл темён ђухлё турашăл çăлкаласа пётерне. Авăрласса хăй кăшт анђах авăрланă.

Иван хире аппё патне çăкăр лесме кайнă. Çул çинђе унăн çыварасси килнё. Вăл хăва айне выртнă та, çывăрах кайнă. Хураçка пынă та çăкăрне çисе ка нă.

Пёрре ађасем анкартне кайнă. Унта вёсем кашкăрла выљама тытăннă. Михаља кашкăрё пулнă. Микулайпа Наçтук сурăхёсем пулнă. Михали кашта тăрăх улăм ури çине улăхса кайнă. Микулайпа Наçтук айалта кашкăра кётсе тăнă. Вёсем айалта кашкăра кётнё кётнё те, кётсе ывăнса кăшкăра пуçланă. Михаља Кăшкăрсан та пыман. Унтан вёсем Михаљана шырама тытăннă. Темён ђухлё шыраса та, ăна тупайман. Вара вёсем килне кайнă Кăшт тăрсан Михаљана шырама амăшё те пынă. Михаља! Михаља! тесе кăшкăрнă вăл Пёр сас-ђёвё та çук тет. Амăшё вăрмана, хире кайса шыранă.—Михаља! Михаља! тесе кăшкарса çÿренё амăшё. Михали: епё кунта, епё çывăрнă-ђе! тесе ларăт тет улăм ури тăрринђе.

Пёрре кушак çисе тăрăт. Ун патне Хураçка пыђё тăђе. Кушак Хураçкана сăмсинђен йађе илђё. Хураçки кушака хÿререн йарса илђё. Кушак Хураçкана куçёнђен ђавса илђё. Хураçка кушака майёнђен йарса илђё. Çав вăхăтра аппа шыв ăсса ирђет-ђё. Вăл ђарăнђе те, кушакпа йытта шывпа ђаш! тутарђ . Вара весем çапăçма ђаранђеç.

Ивапа Петёр хут çёлен тума шухăшланă. Иван

Петĕре калаҭ: Петĕр, есĕ çилĕм хатĕрле, епĕ хӑйӑсем шырӑп тет. Вӑсем ҭасах çилĕмпе хӑйӑ тупса хунӑ. Тепĕр кунне вӑсенĕн хут çĕлен пулса та тӑнӑ. Вĕсем хут çĕлене йама кайнӑ. Анҭах çил пулман та, хут çĕлен кӑшт та кайман. Вара Петĕрпе Иван хире кайнӑ. Хирте те çил пулман. Темĕн ҭухлĕ ҭупса асаплансан та, хут çĕленĕ çӳлелле кайман. Вара Петĕрĕ: вĕр, Иван! вĕр! тесе кӑшкӑра пуçланӑ. Иван мĕн пур вӑйĕпе вĕрнĕ. Анҭах хут çĕленĕ çапах çӳлелле çĕкленмен, çĕре персе ӳкнĕ.

Манӑн Петĕр йатлӑ йулташ вĕр-çĕнĕ пушӑ йаврĕ Çӑв пушипе куракана пĕрне çапаҭ-ҭĕ. Пĕрре çапла çисе ларакӑн йӑмӑкĕ патне пыҭĕ те, пушипе шарт, тутарҭĕ пуçĕнҭен. Йӑмӑкĕ йĕре пуçларĕ. Амӑшĕ илтрĕ те, ҭупса та кĕҭĕ. Петĕртен пушине туртса илҭĕ те, хӑйне çаптара пуçларĕ,—ан тив çынна! ан тив çынна! ак сана! терĕ. Çапа пĕлмен пушӑ хӑйне çавӑрӑнса тивнĕ тесе çавӑнпа каланӑ пулĕ.

Çуркуне пулнӑ. Шывсем йуха пуçланӑ. Аҭасем турпас татӑкĕсем илнĕ те, вĕсенҭен кимĕ туса шыва йанӑ. Кимми шыва май йухса кайнӑ. Аҭасем ун хыççӑн кӑшкӑрса нимĕне пӑхмасӑр ҭупса пынӑ. Вĕсем çапла ҭупсан ҭупсан, пĕр шывлӑ лупашкана кĕнĕ ӳкнĕ.

Икĕ çын канав алтнӑ тет. Вĕсем виçĕ кун ĕçленĕ тет. Виçĕ кун ĕçлесе, килне виçĕ тенкĕ илсе таврӑннӑ тет. Вĕсем виçĕ тенке уйӑраймасӑр виçĕ кун тавлашрĕç тет. Апла тавлашса тӑриҭҭен, тата виçĕ кун ĕçлес мĕн вĕсем.

Аҭасем вӑрмана кӑмпана кайнӑ. Вĕсем унта хутаççисене туллийех татнӑ. Аҭасем уçланка тухнӑ та, утӑ купи çине ларса, кӑмписене сӑва пуçланӑ. Йывăç тĕмĕсем хыçĕнҭе пĕр çын кашкӑрла уласа йанӑ. Аҭасем кӑмписене пӑрахнӑ та, киле ҭупа панӑ.

Пăсара таппа лекнĕ тет те, çыннине: йар мана тесе йăлăнат̆ тет.—Епĕ сана усă кӳретĕп, епĕ шăшисене çисе пурăнатăп, вĕсем сан тырру-пуллуна çийеççĕ, терĕ тет. Çынни калат̆ тет: шăшисене есĕ ҫăнах та çийетĕн, анҫах шăшисемпе хутăш ман ҫăхă ҫĕппиcене те çийе çийе йатăн есĕ, терĕ тет. Çапла каласанах, çынни пăсарана персе вĕлерҫĕ тет.

Епир пĕрре çула çĕрем çинҫе вăрлăх çапатпăр. Сисмен те хамăр, пирĕн тĕле пĕлĕт хуплана илнĕ, çанталăк сĕм-тĕттĕм пулҫĕ таҫĕ. Унҫҫен те пулмарĕ, çилтăвăл пирĕн сарăма, тырри мĕнĕпе, айĕн-çийĕн çавăра пуçларĕ. Нимĕн тăва пĕлместпĕр. Хăшĕ аллине кĕреçе тытнă та, улăмсене тĕрткелесе çӳрет, хăшĕ сенĕк илнĕ те, тырă хырма тытăнса тăрат̆. Пирĕнпе пĕрле тырă çапакан кӳршĕ тата лашине утланнă та, пирĕн тавра сиккипе кустарса çӳрет: тĕнҫе пĕтет! тĕнҫе пĕтет! ҫĕлĕмĕм ăçта-ши? тет хăй. Тăвăл ҫарансан, хамăртан хамăр кулатпăр. Аптăрана кăвакал кутăн ҫамнă тет: çавăн пек пулҫĕ.

Кăлăхах тавлашкансем. Икĕ çын урамра пĕр кĕнеке тупнă тет. Икĕш те илесшĕн тет ку кĕнекене. Пĕри калат̆ тет: епĕ илем! тепĕри те калат̆ тет: епĕ илем! тесе. Çапла тек тавлашса тăраççĕ тет урам варринҫе. Кĕсем патĕнҫен тепĕр çын иртсе пырат̆ тет. Мĕн çинҫен тавлашатăр есир капла? тесе ыйтрĕ тет.—Акă, кĕнеке тупрăмăр та, иксĕмĕр те илесшĕн, тесе каларĕç тет кĕсем. Вула пĕлетĕр-и вара хăвăр? тесе ыйтрĕ тет лешĕ.—Вулама пĕллесе пĕлместпĕр те, терĕç тет тупакансем.—Апла пулсассăн кĕнекепеле мĕн тăватăр есир? вула пĕлекене парăр пĕрех-хут. Есир капла икĕ кукша çук çуçĕсене турасшăн турашăн тавлашнă пек тавлашатăр, тесе хăварҫĕ тет вара лешĕ

Йăлăнтарни. Пирĕн атте пасара каймассерен

пирĕн валли кулађă илсе тавăрнаѓ-ђĕ. Пĕрре çапла пасартан тавăрăнсассан, атте пурсăмăра та перĕр татăк кулађă валеçсе пађĕ. Мана ыттисенђен сахал панă пек туйăнђĕ. Епĕ кулађа илмесĕр, йăлăнтарса, пĕр кĕтессе кайса лартăм.

Атте ман йенелле çавăрăнса пăхрĕ те: мĕншĕн илместĕн тата кулађђăна? терĕ. Епĕ пĕр ђĕнмесĕр ларатăп. Атте мана панă кулађă татăкне илђĕ те йамăксене валлеçсе пађĕ: мейĕр, çийĕр Иван татăкне, вăл кĕтесре йăлăнтарса лартăр-ха! терĕ. Йăмăксем манăн татăка çисе йађĕç. Кайран ыйтас ђĕ,—кулађă çук. Çын, аллинђи кукăљ пысăккан курăнаѓ тесе ахаљ каламан çав ваттисем.

Сармантей. Сармантейĕн сарă ђăхxи сарă çăмарта тунă, ăна шăши пынă та, хӳрипе çапса çĕмĕрнĕ. Сармантей те йĕрет тет, сарă ђăхxи те какалаѓ тет. Хапхи калаѓ: манăн та уçăлса хупăнас, тет. Анаѓ тет пĕр вăкăр шыва куллен кун.—Хапха, есĕ мĕншĕн уçăлса хупăнатăн? тесе ыйтаѓ тет. Уçăлса хупăнмасăр, тесе калаѓ тет: Сармантейĕн сарă ђăхxи сарă çăмарта тунă, ăна шăши пынă та, хурипе çапса çĕмĕрнĕ. Сармантей те йĕрет, сарă ђăхxи те какалаѓ! тет. Вăкăр калат: еппин манăн та мĕкерсе анас пулĕ тет. Мĕкĕрсе анаѓ тет шыв хĕррине. Шыв калаѓ: мĕншĕн вăкăр, мĕкĕретĕн? тет.—Мĕкĕрмесĕр, тет: Сармантейĕн сарă ђăхxи сарă çăмарта тунă тет; ăна шăши пынă та, хӳрипе çапса çĕмĕрнĕ тет; Сармантей те йĕрет тет, сарă ђăхxи те какалаѓ тет, хапхи те уçăлса хупăнаѓ тет. Шыв калаѓ: манăн та хумханас еппин, тет. Пĕр çĕнĕ-çын шыв ăсма анаѓ.—Шыв, есĕ мĕншĕн хумханатăн? тет.—Хумханмасăр, тет: Сармантейĕн сарă ђăхxи сарă çăмарта тунă тет; ăна шăши пынă та, хӳрипе çапса çĕмĕрнĕ, тет: Сармантей те йĕрет тет, сарă ђăхxи те какалаѓ тет, хапхи те уçăлса хупăнаѓ

тет, вӑкӑрӗ те мӗкӗрет тет. Ҫӗнӗ-ҫын калаҭ: манӑн та пӗр витрене ҫапса ҫӗмӗрес, тет. Ҫапса ҫӗмӗрет витрине. Таварӑнаҭ киле. Хуӆамӑшӗ ӆуста ҫӑраҭ тет. Кин, мӗншӗн хӑрах витрепе анӆах ӑсса килтӗн? тет.—Хӑрах витрепе анӆах пулмасӑр, тет: Сармантейӗн сарӑ ӆӑххи сарӑ ҫӑмарта тунӑ, тет; ӑна шӑши пынӑ та, хурипе ҫапса ҫӗмӗрнӗ, тет; Сармантей те йӗрет тет, сарӑ ӆӑххи те какалаҭ тет, хапхи те уҫӑлса хупӑнаҭ тет, вӑкӑрӗ те мӗкӗрет тет, шыв та хумханаҭ, тет. Хуӆамӑшӗ калаҭ: манӑн та ӆустана кӑларса ывӑтас еппин тет. Кӑларса ывӑтаҭ тет ӆустине. Ывӑлӗ кайнӑ вӑрмана. Таварӑнаҭ вӑрмантан. Ывӑлӗ калаҭ: мӗншӗн йашка пӗҫермерӗр? тет. Амӑшӗ калаҭ: Сармантейӗн сарӑ ӆӑххи сарӑ ҫӑмарта тунӑ; ӑна шӑши пынӑ та, хӳрипе ҫапса ҫӗмӗрнӗ; Сармантей те йӗрет, сарӑ ӆӑххи те какалаҭ, хапхи те уҫӑлса хупӑнаҭ, вӑкӑрӗ те мӗкӗрсе анаҭ, шыв та хумханаҭ, ҫӗнӗ-ҫын та хӑрах витрине ҫапса ҫӗмӗрнӗ, тет. Ывӑлӗ калаҭ: манӑн та хӑрах атта кӑларса ывӑтас, тет. Вӑл та кӑларса ывӑтрӗ тет. Пӗтрӗ.

РУССКIЙ ОТДѢЛЪ.

РУССКАЯ АЗБУКА.

Аа, Бб, Вв, Гг, Дд, Ее, Жж, Зз, Ии, Ii Кк, Лл, Мм, Нн, Оо, Пп, Рр, Сс, Тт, Уу, Фф, Хх, Цц, Чч, Шш, Щщ, Ъъ, Ыы, Ьь, Ѣѣ, Ээ, Юю, Яя, Ѳѳ, Йй.

---

1) а, и, ы, у, в, л, м, н, р, й.
2) , е, о, я, ю, ъ, ь, ѣ, э.
3) п, б; т, д; к, г, х; ш, ж; с, з.
4) ц, ч, щ, ф, ѳ.
5) ё.

1) а, и, ы, у, в, л, м, н, р, й.

*А*нна, *А*л*ла*, *И*нна, Ир*и*на, Вар*у*ла, В*и*ла, Вав*и*ла. Варн*а*ва, Варв*а*ра, Л*а*вра, М*и*на, Мар*и*на, Н*и*на, Р*и*ма, Рай, Май, Выр*ы*. Выл*а*.

2) і, е, о, я, ю, ъ, ь, ѣ, э.

і. (=*и*) І*у*лій, *А*рій, *У*рій, Ил*а*рій.

е. (=*йе*). *Е*ва, *Е*вва, Ел*е*на, Евм*е*ній, Ирин*е*й, Вал*е*рій.

о. *О*мврій, Ной, І*о*на, Ермол*а*й, Ал*о*ній, Н*о*нна.

я. (*йа*). Ил*і*я, І*у*нія, І*у*лія, Марія, Мел*а*нія, Вал*е*рія, Ил*а*рія, Ан*а*нія, Евл*а*лія, Іулі*а*нія.

ю. (=*йу*), *Ю*лій, Юлія.

ъ. Нилъ, Лавръ, Мавръ, На*у*мъ, Рувимъ, Ман*у*илъ, Ав*и*въ, Авра*а*мъ, Арі*а*нъ, Іулі*а*нъ, Іл*і*анъ, Виві*а*нъ, Марі*а*нъ, Урі*и*лъ, Евв*у*лъ, Ел*и*мъ, Веніам*и*нъ, Валері*а*нъ, Оръ, Мир*о*нъ, Ром*а*нъ, Віáноръ, Іер*о*нъ, Іо*а*ннъ, Іеро-н*и*мъ, Аар*о*нъ.

ь. Авель, Январь, Іюнь, Іюль.

ѣ. (=*йе*) В*ѣ*ра, В*ѣ*на, Апр*ѣ*ль.

э. (=*е*). Эм*и*лія, Эрив*а*нь, *Э*оль, Эн*е*й.

3) п, б; т, к; к, г, х; ш, ж; с, з.

п. б. Па, пе, пи, по, пу, пы, пѣ, пя; ба, бе, би, бо, бу, бы, бѣ, бя; па, ба, пе, бе, пи, би, по, бо, пу, бу, пы, бы, пѣ, бѣ, пя, бя; папа, папе, папи, папо, папу, папы, попа, попи, попу, попы, пупа, пупы; баба, бабу, бабы, боба бобу, бобы, бубе; поба, побе, поби, побу, побы.

т, д. Та, те, ти, то, ту, ты, тѣ, тя; тата, титу, тита; да, де, ди, до, ду, дѣ, дя; дѣда, дѣду, дѣды, додо, доду, дуда, дуди, дядя, дядѣ, дядю; та, да, те, де, ти, ди, то, до, ту, ду, ты, ды, тѣ, дѣ, тя, дя; туда, туды, тудѣ, дата, дате, дати, дату, даты, дета, дита, диту, диты, дитя, дѣти, дяте.

п. б. т. д. Пита, пито, питу, питы, пота, поте, пото, поту, пута, пути, путы, пыта, пыту, пята, пяти, тепе, типа, типу, топа, топо, тупа, тупу, тяпа; бѣда,

бѣдѣ, бѣду, бѣды бода, буда, боде, буди, буду, даба, дабы, добы, доба, добу, доби, дуба, дубу, дубы, дыбу, дыбы; пада, паде, пади, паду, педа, пода, поди, подо, поду, поды, пуда, пуды, пяди; допа, допе, допу, допы, допи, допя, дупа, дупе; бата, бате, бати, бато, бату, баты, батю, батя, бита, бите, биту, биты, бота, боту, боты, буту, буты, буте, быти, быту, таба, табу, тебѣ, тыбы.

к, г, х. Ка, ке, ки, ко, ку, кѣ, кака, каки, како, каку, куку; га, ге, ги, го, гу, гѣ, гага, гаги, гаго, гагу, гига, гиге, гигу, гуга, гугу, гика, гака, гаку, гука, гоки, гику, гике; ха, хе, хи, хо, ху, хѣ; киха, коха, куху, хака, хека, хика, хока, хука, хуку, кага, гаха, хаха.

п, б; т, д; к, г, х. Паки, пика, пики, пику, поко, пока, поку, капа, капе, капи, кипа, кипы, копа, копу, копо, купа, купи; така, таки, таку, тика, токо, току, туки, кате, кати, каты, кату, кита, киту, киты, кота, коту, коты, кута, куты; бака, бакѣ, баки, буку, бека, беки, бекѣ, беку, бика, бока, боки, боку, бука, буку, быка, быки, быку, бяка, бяку, кабы, кубу, кубы; дика, дики, дику, дока, доку, дыка, дыки, кида, киды, куда; дага, дога, догу, дуга, дуги, дугу, дугѣ; гада, гаду, гады, года, году, годы, гуда, гуду, гуды; баго, бѣги, бѣгу, бога, бого; гиба, гибе, гоба, гобу, губа, губи, губу, губы; пѣга, пѣгу, пига, пока, погу, пуга, пуги, гапа, гапи, гапу, гипа, гопа, гипу, гопы; тага, тига, тога, тогу, туга, туги, тягу, тяга, гати, гату, гаты, гета, гиты, гота, готе, готи, гото, готя, гута, гуты, гуто; паха, поха, похе, похи, похо, поху, пуха, пуху, пуха, пухи; баха, бахи, баху, бехи, буха, буху, бухи, туха, тухи, тихо, тиху, тиха, тихи, хата, хату, хаты, хатѣ, хити, хота, хотѣ, хотя; доха, духи, духу, дыха, дыху, хода, ходи, ходу, ходы, худа, худу, худы.

п, б; т, д; к, г, х. Паки, пика, пики, пику, по-

ш, ж; п, б; т, д; к, г, х. Ша, ше, ши, шо, шу, шѣ; шаша, шиша, шише, шашу, шашо, шашѣ; жа, же, жи, жо, жу, жѣ; жижа, жижу, жиже; паша, паши, пашу, пиши, пишу, поша, поши, пошу, шипа, шипи, шипу, шипы; шиба, шиби, шибу, шуба, шубы, шубѣ; таша, ташу, тешу, теши, тише, тиши, туша, туши, шата, шату, шаты, шута, шуту; даша, даши, дашу, душа, душу, души, дыша, дыши, дышу; каша, каши, кашу, кашѣ, коша, коше, кушу, шака, шаки, шаку, шика, шику; гаша, гаше, гашу, гиша, гоша, гошу, гуша, гуши, шага, шаги, шагу, шига, шуга; шаха, шиха, шуху; пажа, пожа, пожи, пожу, пужа, пыжи, пыжу; бѣжа, бѣжи, бижа, божа, боже, божи, божу, бужу, жаба, жабу, жабѣ; тажа, тожу, тоже, тужа, тужу, жаба, жабу, жабѣ; тажа, тажу, таже, тужа, тужу, тужи, тяжи, жато, жату, жаты, жито, жите, жити, жита, житу; даже, дажу, дежа, дужи, дожи, жада, жида, жиду, жиды; кажи, кажу, каже, кожа, кожи, кожу; жака, жаки, жука, жуку, жуки, гажу, гожа, гожу, гужа, гужи, гужу, гуже, гижа; хижи, хожа, хоже, хожи, хуже, жиха, жихи, жиху, жуха, жуху.

с, з; п, б; т, д; к, г, х; ш, ж. Са, се, си, со, су, сы, сѣ, сю, ся, соса, соси, сосу, сосы; за, зе, зи, зо, зу, зы, зѣ, зю, зя, заза, зазѣ, зази, зазю, зазя; саза, сиза, сизу, сизы, заса, засе, заси, засо, засу, засы; паси, пасу, писа, писы, поса, посе, поси, посу, посы, сипа, сипу, сыпа, сыпи, супа, супу, супы; баса, басу, басы, бѣсу, бѣсы, боса, босо, босу, буса, бусы, себѣ, сиба, соба, собе, соби, собо, собу, собы, сяба; теса, тесу, тесе, тесы, сати, сота, соту, соты, сыта, сыты, сыту, сята, сада, сади, садо, саду, сады, садя, сода, соду, суди, суду, суды; коса, косу, киса, кису, коси, косѣ, косы, куса, кусы, кусо, куси, сака, саки, саку, сока, соки, соку, суку; каза, казу, казы, коза, козу, кози, ко-

зѣ, зака, заки, зако, заку, зыка, зыку; гасе, гасы, гаси, гасу, госу, гуси, гусы, гусѣ, гусю; газе, газу, газы, гуза, гузу, зага, загѣ, заге, заги, заго, загу, зига, зигу; соха, сохи, сохѣ, суха, сухе, сухо, сыха; сажа, сажѣ, сажи, сажу, сижу, сожа, сужу; паза, пазу, пазы, поза, позѣ, позу, позы, позя, пуза, запа, запе, запи, запо, запу, запы; заба, заби, забе, забо, забу, зоба, зобу, зобы, зуба, зубе, зубы, зыба, зиби, зяби, зяба; таза, тазу, тазы, туза, тузѣ; зата, зате, зати, зату, заты, затю, затя, зята, зятю, зятя; доза, дозу, дозѣ, дозя, зада, заде, зади, задо, заду, зады, зида, зуда, зеди, зуде; заха, захи, заху, захо, хозя; заша, заше, заши, зашу, зиша; зажа, зажи, зажу, зажо, жазы.

Пра, пре, при, про, пру, пры, прѣ, пря, прю; кра, кре, кри, кре, кру, кры, крѣ, кря, крю; тра, тре, три, тро, тру, тры, трѣ, тря, трю; шра, шре, шри, шро, шру, шры, шрѣ, шря; сра, сре, сри, сро, сру, сры, срѣ, сря, срю; хра, хре, хри, хро, хру, хры, хрѣ, хря, хрю.

Бра, бре, бри, бро, бру, бры, брѣ, бря, брю; гра, гре, гри, гро, гру, гры, грѣ, гря; дра, дре, дри, дро, дру, дры, дрѣ, дря, дрю; жра, жре, жри, жро, жру, жры, жрѣ, жря, жрю; зра, зре, зро, зру, зры, зрѣ, зря, зрю.

Тла, тли, тле, тло, тлу., тлы, тля, тлю, тлѣ; дла, дле, дли, дло, длу, длы, для, длю, длѣ.

Впа, впе, впи, впо, впу, впы, впя, впю, впѣ; вса, все, вси, всо, всу, всы, вся, всю, всѣ; вта, вте, вти, вто, вту, вты, втя, втю, втѣ; вша, вше, вши, вшо, вшу.

4) ц, ч, щ, ф, ѳ.

Ца, це, ци, цо, цу, цы; ац, ец, иц, оц, уц; цка, цку цки; ча, че, чи, чо, чу; чра, чре, чри, чро, чру, чка, чки, чке, чко, чку; чла, чле, чли, члу; чта, чту, чти, чте; вча, вче, вчи, вчо, вчу; ща, ще, щи, щу; тащи, тащу, теща, тещи, тоща, тощу; фа, фе, фи, фо, фу, фы, фѣ,

фя, фю; ѳа, ѳе, ѳи, ѳо, ѳу; фра, фре, фри, фро, фру, фры, фрѣ, фря, фры; ѳра, ѳри.

5) ё (=йо).

Вё, лё, мё, нё, рё, пё, бё, тё, дё, сё, зё, фё, ѳё. Ёжъ, ёршъ, ёлка, моё, твоё, своё, вёсла, лёдъ, мёдъ, гнётъ, рёвъ, пёсъ, тёсъ, дёготь, дёргать. Ѳёкла, овёсъ, орёлъ, осёлъ, дёрнъ, хорёкъ, конёкъ, Пётръ, Семёнъ, извёстка, бичёвка, верёвка, берёзка, мёрзлый, лёгкій, тёртый, лепёшка, перепёлка, ребёнокъ, телёнокъ, *не*бо, нёбо.

Стра, стре, стрѣ, стро, стру, вста, всту, вслу, взды, вздо, вско, вскру, встре, встря, взгро, вздра, вздро

Стр*а*д*а*ть, страд*а*, страхъ, стрекоз*а*, стрѣльб*а*, стремгл*а*въ, строг*а*ть, стр*у*жка, вст*а*вить, всту*пи*ть, вслухъ, всл*у*шаться, вздым*а*ть, вздых*а*ть, вздорож*а*ть, вздохн*у*ть, вскоч*и*ть, всколеба*а*ться, вскоп*а*ть, вскорм*и*ть, вскру*жа*ться, встрев*о*жить, взгроможд*е*ніе, взгромозд*и*ть, вздр*а*гиваніе, вздр*о*гнуть.

Ай, ей, ій, ой, уй, ый, ѣй, юй, яй.

Б*о*жій, в*ѣ*чный, всеблаг*і*й, всев*ѣ*дующій, всепр*а*ведный, всемог*у*щій, вездѣс*у*щій, неизмѣн*я*емый, всед*о*вольный, всеблаж*е*нный, щедрый, м*и*лостивый, долготерпѣл*и*вый, с*и*льный, святый. Встав*а*й, взир*а*й, взим*а*й, бей, пей, дорог*о*й, здр*а*вствуй, клюй, исполн*я*й.

Воззв*а*лъ, п*а*даль, ком*а*ръ, букв*а*рь, дик*а*рь, отк*а*зъ, прик*а*зъ, мазь, вздремн*у*лъ, куль, покл*о*нъ, п*о*сконь, стонъ, Тамб*о*въ, марк*о*вь, свекр*о*вь.

Сѣ, съѣ, вѣ, въѣ, обя, объя, обѣ, объѣ, сю, съю, изя, изъя, подѣ, подъѣ, вя, въя, рѣ, рьѣ, си, сьи, тю, тью, те, тье, мя, мья, дя, дья, вю, вью, съѣздъ, съ*ѣ*хать, въ*ѣ*хать, объяв*и*ть, объ*ѣ*здъ, сют*и*ть, изъ*я*нъ, подъ*ѣ*здъ, подъёмъ, объёмъ, въявь, вьюнъ, вь*ю*шка, вьюг*а*, бѣльё, ружьё, копьё, скамь*я*, бадь*я*, брать*я*, л*и*стья, *у*льи, воробь*и*.

Вѣкъ, вѣн*о*къ; въѣд*а*ться, въѣзж*а*ть; въ кн*и*гу, въ уч*и*-

лище, въ классъ, въ улей, въ амбаръ; въ банѣ, въ рогѣ, въ избѣ, въ изгнаніи, въ стопѣ, въ крѣпос въ страхѣ, въ стычкѣ.

Вз, воз, взо, вы, низ, низо, на, пере, пра, пре, разо, роз, су.

Взволновать, взрыть, взывать, возвеселить, возмужа возблагодарить. Взорвать, взойти, взобраться. Выбр ся, выдернуть, выздоровѣть, выгладить, выбѣлить. зложить, низводить, низвергнуть, низойти. Перевози переводить, передавить, переговорить, переспорить, ревѣдаться, переночевать. Превозносить, прегради превышать, превратить. Раздѣлить, разгромить, разв селить. Разогрѣть, разодрать. Розговѣнье. Суглинок сугробъ, сугробикъ, сумракъ, суставъ. Суглинистый, с гробистый, сумрачный. Пасѣка, пасынокъ, падчериц Прадѣдъ, прабабушка, правнукъ, праправнукъ.

Баба, папа, бабочка, папочка, трубы, трупы, бар пары, бобы, попы, бухъ, пухъ, балка, палка, бѣл пѣлъ, блоха, плоха, обора, опора, бить, пить, любл луплю, бочка, почка, выбить, выпить, выбросить, выпр сить, побрать, попрать, заборъ, запоръ, столбы, стол пы, пороги, пороки, густъ, кустъ, гость, кость, грив крива, голосъ, колосъ, груба, крупа, гладь, кладь, сги нуть, скинуть, нога, сноха, голодъ, холодъ, гогочет хохочетъ, дуги, духи, слуги, слухи, гвоздь, хвостъ, да ка, тачка, пойди, пойти, дядя, тятя, плоды, плоты, доля Толя, домъ, томъ, дымъ, тынъ, дочка, точка, дуло, Тула, доска, тоска, дверь, Тверь, дѣло, тѣло, задъ, садъ, зубъ, супъ, зало, сало, полозья, колосья, коза, коса, заборъ, соборъ, зѣвъ, сѣвъ, жаръ, шаръ, жестокъ, шестокъ, жаль, шаль, жарить, шарить, жить, шить, жалость, шалость, жило, шило, сажа, Саша, тужить, тушить, жестъ, шестъ, жутко, шутка, годъ, ходъ, глазъ, классъ, день, тѣнь, дворецъ, Творецъ.

Пылъ. пыль. голъ. голь. кладъ. кладь, битъ. бить, сталъ. сталь, далъ. даль. долъ, вдоль, тронъ, тронь. гнилъ. гниль, жаръ. жарь. шестъ, шесть. цѣлъ, цѣль. паръ, парь. снятъ. снять, вонъ, вонь, ѣлъ, ель, цѣпъ, цѣпь. плотъ, плоть. лѣзъ, лѣзь. мѣлъ, мелъ, мель, братъ. брать. съ глазъ, сглазь, дуренъ, дурень, трусъ, трусь, уголь, уголъ, щеголъ, щеголь, вѣсъ, весь, вихоръ. вихорь, кровъ, кровь, скарбъ, скорбъ, шаръ, шарь. русъ, Русь.

Муха мала.	Ноги босы.	Люди рады.
Пила тупа.	Дуги туги.	Щуки рыбы.
Сума худа.	Руки голы.	Дядя дома.
Мухи малы.	Гуси наши.	Маша дома.
Пилы тупы.	Куры рябы.	Сади сады.
Руби дубы.	Суши шубу.	Тащи сани.
Руби липу.	Буди Ваню.	Купи дыню.

Мука была сыра.
Дуга была туга.
Катя была мила.
Катя шила шубу.
Таня жила дома.
Маша била Васю
Баба мыла руки.
Мыши пили воду.
Люди пили вино.
Паша мыла щеки.
Машѣ дали каши.
Рыбы было мало.
Дунѣ дали маку.
Маша была рада маку.
Няня была рада сыну.
Теща была рада зятю
Дядѣ надо было луку.
Тётѣ надо было муки.

Упа—рѣка
Руби эти ели.
Маша ѣла уху.
И я хочу ухи.
Иди сюда, Оля.
Мама дала ухи.
Оля ѣла уху.
Купи Васѣ юлу.
Ему надо юлу.
Купи дядѣ чаю.
Ему надо чаю.
Я даю Васѣ эту юлу,
а Машѣ дала ту юлу.
Эта юла наша, а та юла ваша.

Сѣни новы.	Сѣно сыро.
Щели малы.	Рѣпы нѣту.

Дѣти сѣли на сѣно.

20п

Въ складѣ изданій Православнаго Миссіонерскаго Общества при Симбирской чувашской учительской школѣ на чувашскомъ языкѣ имѣются:

1. Сокращенный букварь для чувашъ	. . . .	5 к.
2. Священная Исторія Аѳинскаго	. . . .	45 к.
3. Краткіе разсказы изъ Священной Исторіи	. .	5 к.
4. Св. Евангеліе въ переплетѣ	. . . .	30 к.
5. Св. Кириллъ и Меѳодій	. . . .	5 к.
6. Псалтирь въ переплетѣ	. . . .	20 к.
7. Часословъ	. . . .	50 к.
8. Молитвенникъ	. . . . . .	10 к.
9. Требникъ ч. 1-я	. . . . .	1 р. 30 к.
10. Требникъ ч. 2-я	. . . . .	70 к.
11. Октоихъ	. . . . . .	1 р. —
12. Сборникъ молитвъ, пѣснопѣній и чтеній изъ службъ Минеи мѣсячной, Тріоди цвѣтной и молебствій	. .	1 р. 30 к.
13. Парастасъ	. . . . . .	25 к.
14. Послѣдов. молебн. пѣнія пѣваемаго во время бездождія		10 к.
15. Высочайшій манифестъ 17 октября и его значеніе для русскаго народа.	. . .	3 к.
16. Высочайшіе манифесты 6 августа, 17 октября и 3 ноября 1905 г.	. . . . . .	10 к.
17. Великій канонъ св Андрея Критскаго		5 к.
18. Всенощное бдѣніе и литургія св. Іоанна Златоустаго		50 к.
19. Освященіе чувашскаго Александро-Невскаго монастыря Козмодемьянскаго уѣзда	. . . . .	3 к.
20. Поученіе объ истинной вѣрѣ	. . . .	2 к.
21. Бесѣды о Святой Землѣ	. . . .	3 к.
22. Чинопослѣдованія литургіи Св. Василія Великаго и Григорія Двоеслова	. . . . .	35 к.
23. Послѣдованіе во святую и великую недѣлю Пасхи		15 к.
24. Сборникъ молитвъ, пѣснопѣній и чтеній изъ службъ Тріоди постной, выпускъ первый	. . . . .	75 к
25. Первая и вторая книги для чтенія графа Л. Н. Толстого	. . . . . .	35 к.
26. Третья и четвертая книги для чтенія гр. Л. Н. Толстого		45 к.
27. Сборникъ поученій, сказанныхъ въ церкви при Симбирской чувашской учительской школѣ Н. П. Никифоровымъ		20 к.
28. Евангельская исторія епископа [illegible]ана	. .	75 к.
29. Книга для класснаго чтенія А. Баранова	. .	75 к.

Печатаются: Посланія свв. Апостоловъ и Апокалипсисъ и службы страстной седмицы.

682
2977

Цѣна 5 коп.

Съ требованіями обращаться къ инспектору Симбирской чувашской учительской школы *Ивану Яковлевичу Яковлеву*.

чкм 682